GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḐI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLIX.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 214. *Mercurĭ, 24 Septemvre (6 Octomvre.)* **1886.**

Braşovŭ, 23 Septemvre 1886.

Mare vêlvă se face în pressa şi în parlamentulŭ din Ţéra unguréscă cu pretinsele simpatii pentru libertatea şi independenţa popórelorŭ Orientului europénŭ.

Scimŭ, că declaraţiunea ce a dat'o ministrulŭ nostru de esterne prin graiulŭ d-lui Tisza, cumcă interesulŭ monarchiei pretinde ca statele balcanice sĕ fiă libere şi de sine stătătóre, a fostŭ salutată de politicii Maghiarĭ cu aplause furtunóse.

Ḑiarele maghiare oposiţionale cerŭ dela guvernŭ, ca în cestiunea bulgară sĕ producă şi fapte nu numai vorbe. Astfelŭ credemŭ a fi şi noi în dreptŭ sĕ ceremŭ dela politicii Maghiarĭ, carĭ se laudă prin foi şi în parlamentŭ, că iau în apĕrare libertatea popórelorŭ din Orientulŭ europénŭ, sĕ ne arate fapte, căcĭ de vorbe góle suntemu sătui!

Din nenorocire faptele celorŭ ce se dau aḑĭ de apĕrătorii cei mai înfocaţĭ ai principiului de libertate şi de independenţă naţională nu corĕspundŭ de locŭ vorbelorŭ lorŭ. Asupra omului nepreocupatŭ trebue sĕ facă chiar o impresiune cu totulŭ ciudată declamările, esclamaţiunile bombastice şi sbuciumările corifeilorŭ parlamentarĭ maghiarĭ pentru libertate şi pentru recunóscerea şi garantarea individualităţii naţionale relativŭ la popórele din Balcanĭ.

Trebue sĕ ni se pară straniă acésta mişcare dintre Ungurĭ în favorulŭ principiului de libertate, décă ne aducemŭ aminte, că înainte cu câteva lunĭ, când se desbăteau budgetele, aceiaşĭ Ungurĭ strigau în gura mare în dietă, că ei nicĭdecum nu potŭ sĕ recunóscă popórelorŭ din Ungaria dreptulŭ de desvoltare individuală naţională.

Domnii Apponyi, Szilagyi şi Iranyi, carĭ se arată aḑĭ atâtŭ de încântaţĭ pentru idea desvoltării individualităţii naţionale a popórelorŭ din Balcanĭ, ne asigurau astă primăvéră, că în statulŭ ungarŭ numai unŭ poporŭ maghiarŭ şi o cultură maghiară póte sĕ esiste.

Cum se potrivesce entusiasmulŭ pentru libertatea şi independenţa naţională a Bulgarilorŭ cu principiele ce le profeséză şi cu politica ce o urmărescŭ corifeii politicĭ maghiarĭ faţă cu popórele nemaghiare din statulŭ ungarŭ?

Numai unŭ omŭ mărginitŭ la minte nu va observa marea deosebire dintre principiele espuse de către ministrulŭ-preşedinte Tisza în declaraţiunea sa dela 30 Septemvre a. c. cu privire la politica esterióră şi între principiele ce le-a desvoltatŭ în declaraţiunea sa fulminantă din Februariu a. c. relativŭ la politica interióră.

D-lŭ Tisza a pretinsŭ faţă cu naţionalităţile din statulŭ ungarŭ, că poporulŭ maghiarŭ care a formatŭ acestŭ statŭ, trebue sĕ-i întipăréscă caracterulŭ sĕu specificŭ maghiarŭ. Intrebămŭ acumŭ, trecândŭ la grava cestiune pendentă din afară, că óre nu Rusia a formatŭ statulŭ bulgarŭ purtândŭ unŭ mare rĕsboiu şi jertfindŭ o sută de mii de ómenĭ şi vre-o două miliarde de ruble? Şi cu tóte acestea guvernulŭ din Petersburgŭ nu merge aḑĭ aşa departe de a pretinde, ca sĕ întipăréscă Bulgariei caracterulŭ rusescŭ şi sĕ-o fericéscă cu cultura ruséscă, ci voiesce numai sĕ-o ţină într'o atêrnare politică, ca o secundo-genitură a ei, precum a ţinut'o Turcia pănă acuma.

Domnii Tisza, Apponyi, Szilagyi şi Iranyi găsescŭ însă, că este ameninţată prin politica rusésca desvoltarea naţională de sine stătătóre a poporului bulgarŭ, şi acésta şi noi o găsimŭ. Suntemŭ de acordŭ, că orĭce poporŭ are dreptulŭ de a'şĭ cultiva liberŭ individualitatea sa şi că nu esistă putere destulŭ de mare, care sĕ'lŭ pótă face sĕ se lapede de acestŭ dreptŭ.

Dér décă aceste suntŭ principiele ce trebue sĕ le profesămŭ faţă cu popórele din peninsula balcanică, cum stămŭ atuncĭ cu libertatea de desvoltare a popórelorŭ din statulŭ ungarŭ?

Póte sĕ se ḑică, că Bulgarilorŭ li se cuvine a se constituì într'unŭ statŭ independentŭ de alte state marĭ din vecinătate, cine va puté ḑice însĕ, că poporului românŭ din statulŭ ungarŭ, care e mai numĕrosŭ ca celŭ bulgarŭ, nu i se cuvine celŭ puţinŭ a-şĭ puté desvolta liberŭ individualitatea sa naţională între marginele acestui statŭ, pe care îlŭ forméză împreună cu Maghiarii şi cu celelalte popóre?

Este în genere recunoscutŭ, că politica esterióră a unui statŭ trebue sĕ mérgă mână în mână cu politica lui interióră, ca sĕ pótă avé succesulŭ doritŭ.

Sĕ urméză óre la noi calea acésta?

Noi credemŭ că nu, şi în acéstă credinţă ne întăresce şi mărturisirea ce-o face deputatulŭ Mauriţiu Iokai într'o scrisóre adresată alegătorilorŭ sĕi, în care, vorbindŭ de periculele din afară ce se apropiă cu iuţélă, ḑice:

„Décă voimŭ sĕ fimŭ în stare a ne lupta cu succesŭ contra acestorŭ pericule *trebue sĕ facemŭ mai întâiu pace la noi acasă.* Trebue sĕ înceteze certele dintre clase, confesiunĭ şi naţionalităţĭ.“

Cu alte cuvinte trebue sĕ se restabiléscă echilibrulŭ între politica interióră şi esterióră, ca sĕ putemŭ înfrunta periculele din afară, cu speranţă de isbêndă.

Pressa şi rĕspunsulŭ d-lui Tisza.

„Politische Nachrichten“ consimte cu declarările d-lui Tisza.

„Kreuzzeitung“ e fórte satisfăcutŭ. Din declaraţiunile d-lui Tisza se póte conchide, că icóna ce a făcut'o despre politica austro-ungară este totodată o icónă a nisuinţelorŭ comune ce urmărescŭ Austro-Ungaria şi Germania.

„Matin“ ḑice, că discursulŭ d-lui Tisza e de o claritate, ce nu lasă nicĭ o nesiguranţă asupra atitudiniĭ eventuale a Austriei în cestiunea bulgară. Elŭ arată tendinţa, ce o are Ungaria, ca şi Italia, de a se despărţi de alianţa celorŭ trei împĕraţĭ. Cu tóte astea declaraţia vine târḑiu. Décă prinţulŭ Alexandru ar fi cunoscutŭ la timpŭ atitudinea Ungariei, atuncĭ póte că ar fi fostŭ mai puţinŭ dispusŭ a ceda Ruşilorŭ.

„Vossische Zeitung“ şi „Gazeta liberală« suntŭ satisfăcute, că Tisza a respinsŭ hotărîtŭ o intervenire armată a vre unei puterĭ şi protectoratulŭ rusŭ în Bulgaria.

Ḑiarele apreciază în modŭ defavorabilŭ discursulŭ d-lui Tisza, mai cu sémă pasagiulŭ privitorŭ la independenţa Balcanilor şi la cestiunea protectoratului.

Nowoje Wremja vede în acesta intenţiunea Austriei de a'şĭ ataşa pe suveranii acestorŭ state şi de a susţiné adăpostindu-se la spatele lorŭ, o luptă fără periculŭ contra pretenţiunilorŭ drepte şi moderate ale Rusiei.

— Este interesantă o depeşă din Petersburgŭ, că acolo se crede că décă Austria si Anglia se vorŭ opune ocupării ruse, Germania va trece în partea Austriei în momentulŭ decisivŭ.

— Discursulŭ d-lui Tisza, a făcutŭ în Sofia mare impresiă, mai alesŭ pasagiulŭ despre independenţa popórele balcanice, pecumŭ şi acela că Austria nu póte permite unŭ protectoratŭ séu o ocupare militară. Bulgarii vĕdŭ într'acestea primulŭ semnŭ, că în tendiţele lorŭ de independenţă nu suntŭ părăsiţĭ de tóte puterile. Consiliulŭ bulgarŭ de miniştri a discutatŭ discursulŭ d-lui Tisza. In provinciă domnesce o iritaţiă mare contra cererilorŭ ruse, mai alesŭ în cercurile oficerilorŭ.

— Censura rusésca a mai arătatŭ odată ce póte, ea a declaratŭ de *periculósă statului* o parte din discursulŭ d-lui Tisza. Unŭ corespondentŭ din Budapesta a transmisŭ prin telegrafŭ unei foi ruse textulŭ discursului d-lui Tisza. Acelaşĭ corespondentŭ a primitŭ apoi din Petersburgŭ o telegramă oficială, că în depeşa s'a s'au ştersŭ 29 cuvinte conformŭ art. VII alŭ convenţiei telegrafice. Nu se scie care suntŭ cele 29 cuvinte căḑute victima „consciinţii patriotice‘ a censurei ruse, căcĭ s'ar putea înţelege póte intenţiunile politicei guvernului rusŭ. Póte este următorulŭ pasagiu cu 29 cuvinte: »A sprijini desvoltarea autonomă a acelorŭ state şi a împedeca unŭ protectoratŭ ce nu s'a prevĕḑutŭ în tractate séu stabilirea unei influinţe permanente a unei singure puterĭ streine‘.

Rusia şi Bulgaria.

(Raportŭ telegr. alŭ Ag. Havas).

Sofia, 2 Octomvre. Erĭ, la órele şése, o deputaţiune din consiliulŭ de miniştri compusă din d-nii Nacevicĭ, Stoiloff, Gueşoff, Radoslavoff, şi colonelulŭ Nicolaeff s'a dusŭ la generalulŭ Kaulbars şi 'i spuse mai întâiu că guvernulŭ a renunţatŭ la orĭce ideă de a realege pe prinţulŭ Alexandru. Miniştrii s'au esprimatŭ în astă privinţă într'unŭ modŭ fórte formalŭ. Apoi comunicară generalului resoluţiunea lorŭ în privinţa neputinţei de a amâna alegerile. Generalulŭ rĕspunse că mergŭ contra voinţei Ţarului, că punctele fixate de Rusia suntŭ cu totulŭ hotărîte, că Impĕratulŭ nu va reveni asupra aceleia ce era insărcinatŭ a comunica Bulgarilorŭ generalulŭ Kaulbars; dér că elŭ va arăta d-lui de Giers modulŭ lorŭ de a vedea.

La întrevederea de aseră dintre miniştri şi generalulŭ Kaulbars s'au produsŭ órecarĭ reticenţe în privinţa punerei în libertate a oficerilorŭ. Miniştrii bulgarĭ ar lăsa Regenţei rĕspunderea liberărei órecărorŭ oficerĭ sub cauţiune. Contra celorlalţĭ s'ar pronunţa pedepse disciplinare, în fine ei ar sta sub lovitura judecăţii. Miniştrii au rugatŭ cu insistenţă pe generalulŭ Kaulbars sĕ supună Impĕratului resoluţiunile consiliului; dér generalulŭ a rĕspunsŭ, că *e sigurŭ că Ţarulŭ nu'şĭ va schimba hotărîrile.* Mâne se va remite generalului Kaulbars o notă scrisă, care relatéză intenţiunile guvernului bulgarŭ.

Miniştrii suntŭ de acordŭ asupra cestiunei oficerilorŭ. Ministerulŭ insistă mereu ca alegerile sĕ se facă în termenulŭ celŭ mai scurtŭ, basându-se mai cu sémă pe textulŭ legei electorale, care nu permite convocarea alegerilorŭ pentru o dată mai depărtată.

Sofia, 3 Octomvre — Consiliulŭ de miniştri după o lungă discuţiune s'a înţelesŭ asupra textului notei ce trebue remisă agentului Rusiei. Nota declară, că guvernulŭ bulgarŭ reportându-se la întrevederea ce a avutŭ ierĭ cu generalulŭ Kaulbars, e cu totulŭ dispusŭ a urma sfaturile Rusiei dér că nu póte face decâtŭ ceea ce-i permitŭ legile ţĕrei.

E interesantŭ sĕ vĕ raportezŭ în astă privinţă câte-va din cuvintele schimbate în întrevederea de ierĭ relative la oficerĭ. Colonelulŭ Nicolaev ḑise generalului Kaulbars, că numai puterea judecătorésca e competintă, dér că guvernulŭ va lucra pentru liberarea unui óre care numĕrŭ de ofiţerĭ peste câteva ḑile, ér ceilalţĭ mai

tărdiu şi sub cauţiune. Generalulŭ Kaulbars rĕspunse atuncĭ că gândulŭ Rusiei era că alegerile sĕ nu se facă decâtŭ într'unŭ termenŭ mai depărtatŭ, că e de trebuinţă sĕ trécă celŭ puţinŭ 6 sĕptĕmânĭ între ḑiua liberărei ofiţerilorŭ şi ḑiua alegerilorŭ şi repetă că alegerile făcute într'odată mai apropiată ar fi nule în orĭ ce casŭ, căcĭ Europa nu s'a înţelesŭ asupra candidaţilorŭ şi convocarea adunărei ar fi prin urmare nefolositóre.

Miniştrii făcêndŭ atuncĭ sĕ se observe, că după Constituţiune alegerea prinţului trebue sĕ se facă o lună după vacanţa tronului, generalulŭ Kaulbars respunse: E posibilŭ, dér trebue sĕ se ţină sémă de împrejurările esceptionale prin carĭ trece ţéra, şi că neapăratŭ lucrulŭ acesta nu sè prevĕḑu în momentulŭ în care se făcu Constituţiunea. Dealtmintrea nu trebue sĕ uitaţĭ că alăturĭ cu Constituţiunea d-vóstră mai e şi tratatulŭ dela Berlinŭ, şi că acesta reguléză transmisiunea dela o domniă la alta prin înţelegerea puterilorŭ semnatare. Acéstă conlucrare diplomatică cere o întârḑiere mai mare de câtŭ acea indicată de Constituţiunea dv.«

Sofia, 3 Octomvre. — Generalulŭ Kaulbars a informatŭ pe guvernulŭ bulgarŭ, că textulŭ notei remise ierĭ nu era destulŭ de explicitŭ şi că doresce a primi astă-ḑĭ unŭ răspunsŭ definitivŭ în privinţa alegerilorŭ şi a oficerilorŭ. Consiliulŭ de miniştri discută în acestŭ momentŭ ceea ce e de făcutŭ. S'a ţinutŭ unŭ meetingŭ aḑĭ diminéţă în care s'a propusŭ sĕ se dea unŭ semnŭ de încredere regenţei şi sĕ róge din nou pe generalulŭ Kaulbars sĕ priméscă rĕspunsulŭ guvernului.

Sofia, 3 Octomvre. — E probabilŭ că pe câtŭ timpŭ generalulŭ Kaulbars va rĕmânea la Sofia, elŭ va păstra o atitudine pasivă şi expectativă. Bulgarii din parte-le vorŭ aplica resoluţiunile cabinetului, după carĭ alegerile se vorŭ face la 10 Octomvre (nu la 10 Noemvre, cum s'a ḑisŭ în telegrama nóstră de erĭ din eróre. R. »G«) şi după vre-o 15 ḑile întrunirea marei adunărĭ. In sferile oficiale îşĭ dau bine séma că adunarea nu va avea unŭ rolŭ efectivŭ de jucatŭ pentru numirea prinţului, fiindcă e probabilŭ, că puterile nu vorŭ fi încă de acordŭ asupra alegerei unui candidatŭ la epoca întrunirei adunărei. In gândulŭ guvernului acéstă întrunire va pune celŭ puţinŭ capĕtŭ lâncedirei actuale care resultă din existenţa nesigură a regenţei şi décă adunarea nu are elementele cerute pentru alegerea prinţului, ea va sci sĕ confirme şi sĕ stabiléscă în modŭ solidŭ puterea regenţei, astfelŭ ca sĕ aştepte în modŭ liniştitŭ sfîrşitulŭ interegnului. La trebuinţă se va procede la nouĕ alegerĭ pentru o nouĕ adunare când, va veni momentulŭ în care Europa ar hotărî în modŭ definitivŭ pe candidaţii sĕi. Eventualitatea periculului unei ocupaţiunĭ rusescĭ nu turbură multŭ spiritele partisanilorŭ guvernului, fiindcă aceştia credŭ, că Rusia va găsi cu greu o aderare în acéstă privinţă.

O broşură în contra armatei.

(Urmare şi fine din numĕrulŭ trecutŭ)

Autorulŭ broşurei laudă cavaleria austro-ungară, care e escelentŭ organisată, fiindcă a avutŭ inspectorĭ generalĭ pricepĕtorĭ, pe Edelsheim-Gyulai şi Pejacsevics, şi a fostŭ cruţată de mania de reorganisare a contelui Bylandt, actualulŭ ministru comunŭ de rĕsboiu. Artileria din contră, deşi arma specială a lui Bylandt a fostŭ greu lovită de cele treĭ reforme esecutate în cursŭ de ḑece anĭ. Presupusulŭ oficerŭ activŭ afirmă, ce e dreptŭ, că artileria monarhiei nóstre are cele mai escelente tunurĭ de câmpŭ, dér e neîndestulitorŭ instruită. Tóte armele speciale, precum şi justiţia militară suntŭ aspru criticate în broşură. Organisarea şi instrucţiunea trenului este, după autorŭ, cu totulŭ neîndestulitóre.

Cele următóre ne'ntăresc în credinţa, ce amŭ esprimat'o în numĕrulŭ trecutŭ, că autorulŭ e amicŭ alŭ Maghiarilorŭ, de nu cumva chiar Maghiarŭ. Vorbindŭ despre landwehrulŭ austriacŭ şi honveḑimea ungară, pe cea dintêiu o descrie în colorĭ negre: negligeată, rĕu dotată, sémĕnă mai multŭ cu o gardă cetăţenéscă, n'are organisare unitară nicĭ statulŭ de pace. Din contra honveḑimea ungară s'a desvoltatŭ mereu şi Ungaria póte fi mândră de ea, căcĭ honveḑimea nu stă îndĕrĕtulŭ celei mai bine instruite armate, cu tótă gelosia şi disgraţia cu care ministrulŭ comunŭ de rĕsboiu şi o mare parte a armatei comune priveau acéstă tînĕră armată. Broşura laudă organisarea, instruirea şi spiritulŭ patrioticŭ alŭ honveḑimei. Rĕulŭ e însĕ, că dela domnirea lui Fehérváry i s'a luatŭ ministerului honveḑimei orice iniţiativă şi a ajunsŭ a fi o filială a ministerului de rĕsboiu din Viena. Autorulŭ biciuesce aspru protecţionismulŭ şi nepotismulŭ în honveḑime. In privinţa glótelorŭ e de părere, că scopulŭ este întrebuinţarea glotaşilorŭ serviţĭ ca reservă de întregire.

Broşura a făcutŭ mare sensaţiune în aceste momente critice, când nu scimŭ ce furtunĭ potŭ deslănţui ḑiua de mâne, şi chiar foi unguresci îşĭ esprimă părerea, că multŭ mai bine ar fi făcutŭ autorulŭ, décă şî-ar fi ţinutŭ lucrarea închisă în cutia mesei. Se aşteptă ca administraţiunea de rĕsboiu sĕ întêmpine aceste grave bănuelĭ.

SCIRILE ḐILEI.

Erĭ, Lunĭ, fiindŭ *onomastica Maiestăţii Sale monarhului* nostru, unŭ serviciu divinŭ s'a oficiatŭ în biserica catolică de aci, fiindŭ de faţă representanţii autorităţilorŭ şi corpulŭ oficerescŭ.

—x—

Se ḑice, că A. Sa arhiducele *Rudolfŭ* nu va merge în tómna acésta la Gurghiu, din causă că fiindŭ timpulŭ rece, urşii s'au retrasŭ în munţĭ.

—x—

„N. P. Journal« învinovăţesce pe d-lŭ *Tisza*, că a călcatŭ regulamentulŭ camerei, deórece rĕspunsulŭ ce l'a datŭ la interpelările privitóre la cestiunea bulgară nu l'a rostitŭ, ci *l'a cetitŭ*, de frică ca sĕ nu'i scape din gură vr'o vorbă aspră, ce ar puté avé grave urmărĭ. Numita fóiă însĕ se mângăe cu aceea, că acestŭ abusŭ e celŭ mai micŭ între abusurile comise în cestiunea bulgară. — Nicĭ nu putea face altceva d-lŭ Tisza, decâtŭ sĕ'şĭ cetéscă rĕspunsulŭ ce i l'a dictatŭ într'o conferinţă confidenţială d-lŭ Kalnoky. Sĕ mai înveţe de-arostulŭ acum la bĕtrâneţe e greu!

—x—

D-lŭ *Georgiu Bariţiu*, a petrecutŭ peste 2 sĕptĕmânĭ în *Pesta* cercetândŭ esposiţiunea istorică, archivulŭ şi musĕulŭ ţĕrii, colectândŭ date şi documente interesante şi trimiţêndu-le Academiei din Bucuresci. Acum se află în Viena, unde s'a dusŭ totŭ în acea misiune.

—x—

Ministrulŭ austriacŭ de instrucţiune, Dr. *Gautsch*, are intenţiunea sĕ reducă cifra ascultătorilorŭ *din Ungaria* la Universitatea din Viena. Billroth trateză într'o broşură acéstă cestiune, ḑicêndŭ că ascultătorii streinĭ întrecŭ în numĕrŭ pe cei din Austria şi propune — ceea ce nouĕ ni se pare că e chiar propunerea guvernului unguerescŭ — ca acesta sĕ pună capĕtŭ acestui curentŭ centrifugalŭ şi »antinaţionalŭ«, dândŭ dreptulŭ de praxă numai acelorŭ diplomaţĭ din Viena, carĭ au studiatŭ celŭ puţinŭ trei anĭ la o universitate ungurésca, ér guvernulŭ austriacŭ sĕ admită la riguróse numai pe cei cu testimonii de maturitate din Austria. — O nouă încercare, d'a fabrica „patrioţĭ“ în sensulŭ celorŭ dela regia monopolului patriotismului,

—x—

Universitatea săsescă 'şĭ-a începutŭ şedinţele Venerĭ în 1 Octomvre n. Fişpanulŭ provisoriu alŭ comitatului Sibiiu, contele Andreiu Bethlen rosti o vorbire, în care arĕtă că cunósce valórea acestei instituţiunĭ, care e unŭ mijlocŭ pentru promovarea culturei în presentŭ şi în viitorŭ. Ḑice mai departe, că va lucra cu deputaţii universităţii în cadrulŭ legei, însufleţiţĭ fiindŭ toţĭ de unŭ spiritŭ luminatŭ şi patrioticŭ, şi va sprijini după putinţă nisuinţele şi dorinţele legale pentru binele generalŭ. Starea averei şi activitatea universităţii e normală, averea e neatinsă, veniturile suntŭ depline şi s'au întrebuinţatŭ amĕsuratŭ hotărîrilorŭ, preliminarulŭ corĕspunde cerinţelorŭ situaţiunei. Institutele de cultură susţinute şi sprijinite de universitatea săsescă se află într'o stare îmbucurătóre şi corĕspunḑĕtóre, mai e nevoiă de unele mĕsurĭ practice pentru promovarea efectului scólelorŭ agricole. Acéstă vorbire a mulţămitŭ adunarea.

—x—

D-lŭ *Iosifŭ Popŭ*, jude suplentŭ la Curtea de apelŭ din *Tĕrgu-Mureşului*, e numitŭ jude ordinarŭ.

—x—

Casurile de *coleră* se împuţinéză în *Pesta*. E speranţă că epidemia e în constantă decrescere.

—x—

Postulŭ de *casierŭ* la cassa de economii a oraşului *Braşovŭ*, în loculŭ rĕposatului Gustavŭ Remenyik, adunarea generală l'a încredinţatŭ fostului comerciantŭ *George Giesel*.

—x—

„România liberă“ ḑice, că la 17 Septemvre s'au ţinutŭ douĕ discursurĭ sciinţifice în Viena la *congresulŭ orientaliştilorŭ*. Paulŭ *Hunfalvy*, după cum amŭ spusŭ, a vorbitŭ despre formarea limbei *rumune*. Elŭ susţinea, că limba română s'a rĕspânditŭ dela Nordŭ spre Sudŭ, séu dela Sudŭ spre Nordŭ. Mommsen ḑice că origina limbei române trebue căutată în Transilvania; acéstă ipoteză Hunfalvy însĕ n'o admite, pentru că este deja desmintită prin unele fapte istorice »prea bine cunoscute.“ După elŭ originea limbei române trebue căutată numai şi numai în Balcanĭ (Rumelia.)

—x—

Douĕ casurĭ reproduce »Ellenzék« pentru a arĕta *destoinicia inspectorilorŭ* de şcóle: prin unulŭ spune că din inspectorŭ scolarŭ s'a făcutŭ dascălŭ, prin altulŭ, că s'a făcutŭ esecutorŭ. »A se face unŭ inspectorŭ de scóle dascălŭ, nu e mirare — ḑice fóia clujană — dér a se face esecutorŭ, acésta trebue s'o privimŭ ca unŭ lucru fórte naturalŭ, considerândŭ modulŭ cum fórte adeseorĭ se denumescŭ aceştĭ inspectorĭ sub guvernulŭ nostru“.

—x—

La universitatea din *Cluşiu* s'au înscrisŭ în semestrulŭ ântêiu alŭ anului şcolarŭ 1886/7: 217 şcolarĭ ordinarĭ, 17 estraordinarĭ la dreptŭ; 120 ordinarĭ. 4 estraordinarĭ la medicină; 50 ordinarĭ, 3 estraordinarĭ la filosofiă; 22 ordinarĭ, 1 estraordinarŭ la sciinţele naturale; 37 la farmaciă; cu totulŭ 474 ascultătorĭ.

—x—

In *Mediaşŭ* s'a împuşcatŭ în clasă şcolarulŭ Fridericŭ *Draser* din clasa 8 gimnasială.

—x—

FOILETONU.

Moţii şi Istrienii

de Teofilŭ Frâncu.

I.

Introducere

Acum unŭ anŭ cetindŭ instructiva dare de sémă a d-lui Al. Xenopolŭ, profesorŭ de *Istoria Românilorŭ* la universitatea din Iaşi, asupra *„Codicelui Voroneţianŭ“* în care d-sa amintea şi *„Texturile Măhăcene“*, numai decâtŭ mĭ-am formatŭ firma convingere că graiulŭ Moţilorŭ e aprópe acelaşĭ ca şi alŭ Istrienilorŭ, în ceea ce privesce *rotacismulŭ*, séu prefacerea lui *n* între douĕ vocale în *r*.

Pentru a mĕ întări şi mai multŭ în acésta a mea convingere mĭ am procuratŭ în urmă distinsa lucrare „Cuvinte din Bĕtrânĭ“ a savantului şi autorisatului nostru filologŭ şi istoricŭ d. Haşdĕu, şi la pag. 12 în »Texturile Măhăcene“ am cetitŭ următórele rĕndurĭ, carĭ mĭ s'au tipăritŭ adâncŭ în inimă şi carĭ m'au făcutŭ ca sĕ întreprindŭ acésta a mea neînsemnată lucrare.

Ĕtă ce ḑice d. Haşdĕu:

»Ei bine, în „Texturile Măhăcene« ale lui popa Grigorie dintre 1580—1619 transiţiunea lui *n* între douĕ vocale în *r* este în tocmai ca la Istriano Românĭ; de esemplu:

lună=istr. lura
bine=istr. bire
unul=istr. urul.
cine=istr. cire
óm̃enii=istr. omiri.

»Rĕposatulŭ Ionŭ Maiorescu, în importanta sa escursiune la Istriano-Românĭ, observa: „deasa schimbare a lui *n* în *r* ca Moţii în Ardealŭ, ca Moldovenii etc., ér într'unŭ altŭ locŭ: »Mutarea lui *n* în *r* nu era pentru mine nimicŭ nou, sciindŭ marea aplecare a bravilorŭ nostri Mocanĭ séu Moţĭ de a usa acéstă permutare care e usată şi în Moldova, *deşi nu aşa de desŭ.*

»Măhăcenii déră din secolulŭ XVI erau nisce »Moţĭ“ séu „Mocanĭ“ în tótă puterea cuvêntului. Cum însĕ de nu mai vorbescŭ ei astăḑĭ totŭ aşa?

»Ceva mai multŭ. Maiorescu esagerase de totŭ „aplicarea bravilorŭ nostri Mocanĭ séu Moţĭ de a muta pe *n* în *r*. Nicăirĭ în Transilvania, deşi se ḑice pe alocurĭ în munţĭ *iremă séu dumirecă*, totuşĭ ceva ca *lură* nu se mai pomeneşte şi cu atâtŭ mai puţinŭ veţĭ afla undeva o propoşiţiune întrégă ca cea din »Legenda lui Avramŭ« a lui popa Grigorie: *„ce-ţĭ va pore irainte marăncă“*=ce-ţĭ va pune înainte mâncăncă.«

Din acéstă espunere a d-lui Haşdĕu am încheiatŭ că d-sa se îndoieşte de adevĕrulŭ afirmatŭ de rĕposatulŭ Iónŭ Maiorescu şi că Măhăcenii, la aşeḑarea lorŭ în acelŭ satŭ, au adusŭ cu ei de aiurea acea particularitate..... de unde?.... Nu se ştie!,... Probabilŭ din Istria?

Ca unulŭ care sunt din munţii apusenĭ şi care în copilăria mea auḑiamŭ pe tótă ḑiua acestŭ rotacismŭ în graiulŭ poporului munteanŭ, am creḑutŭ a face unŭ serviciu Românilorŭ, decă împreună cu alţĭ amicĭ din munţĭ vomŭ aduna pe câtŭ puterile ne vorŭ permite acele particularităţĭ, carĭ vorŭ putea contribui fórte multŭ la lămurirea acestei cestiunĭ de o mare însemnătate pentru literatura şi istoria nóstră.

Insufleţitŭ de acéstă ideiă, m'am adresatŭ anulŭ trecutŭ amicului şi compatriotului meu Gerasim Candrea, advocatŭ în Câmpenĭ, Capitala Moţilorŭ, şi l'am rugatŭ că, pe câtŭ ne értă slabele nóstre mijlóce, sĕ adunămŭ la faţa locului din gura poporului cuvintele în care *n* se transmută în *r* şi sĕ înfăţişămŭ ca modelŭ unele particularităţĭ carĭ se ivescŭ în graiulŭ Moţilorŭ.

Mai pe urmă, sĕ adunămŭ şi numirile românescĭ ale munţilorŭ, dealurilorŭ, văilorŭ, păraelorŭ şi minelorŭ; numirĭ, carĭ s'au schimonositŭ şi sĕ mai schimonosescŭ încă şi astăḑĭ de cătră acei învĕţaţĭ străinĭ de séma d-lui Hunfalvy, carĭ facŭ *Toponimiă* şi *Charte topografice* cu privire la ţinuturile românescĭ, fără sĕ cunóscă câtuşĭ de puţinŭ limba română,

In *Dobrițină* s'a întêmplatŭ o *nenorocire.* O căruță cu 4 persóne ce trecea la gară peste calea ferată fù sfărâmată de locomotivă, căruțașulŭ sdrobitŭ, 2 bărbațī greu rănițī, ér soția unuia din aceștia, care sărise la timpŭ din căruță, scăpă cu câteva sdreliturī.

—x—

Prințesa de Hohenzollern, mama regelui României, va merge iarna asta în România, ḑice „l'Independance roumaine."

—x—

Cetimŭ în »România liberă:« »D. Fraytag. dupăce a depusŭ unŭ raportŭ, a părăsitŭ țéra. Purtarea sa ar fi produsŭ o legitimă mâhnire în toțī acei carī se așteptau la vre-o lucrare însemnată."

—x—

Astă séră se va juca la teatrulŭ *germanŭ* „Der Pfarrer von Kirchfeld«, de Anzengruber. Trupa d-lui Dorn este peste totŭ bine alcătuită și a produsŭ o fórte bună impresiune publicului.

Chiheriulŭ inferiorŭ, 23 Septemvre 1886.

Onorată redacțiune! Ḑiua de 6 Septemvre a. c. a fostŭ diua ficsată pentru licitarea munțilorŭ și a pășunilorŭ din teritoriulŭ Gurghiului de pe domeninlŭ erarialŭ alŭ Alteței Sale principelui de corónă, la carea acuma a doua óră am pututŭ lua parte, și adecă:

1 *Inainte de amédĭ: Copriana,* cu unŭ ofertŭ și 2 licitanțī; dela 300 fl., prețulŭ strigărei s'a urcatŭ la 302; ne dândŭ nimenea mai multŭ ca Bloșiu Ioanŭ lui Vasilie din Orșova, protocolulŭ după subscriere s'a încheiatŭ.

2. *Brădĕtelŭ,* cu 2 oferte, unulŭ conținêndŭ 332 fl. v. a., alŭ doilea cu 380 fl., licitanțī: Gliga Gavrilŭ din bănescī, Farkas Ioanŭ a lui Irimie, preotulŭ Alecsandru Têrnăveanŭ, Bloșiu Ioan a lui Vasile; neputêndu-se urca prețulŭ strigărei decâtŭ până la 350 fl., a învinsŭ ofertulŭ lui Truța Ionŭ din Beica română și consortele sĕu Danciu Constantinŭ din Nadoșia română.

3. *Sîglele,* prețulŭ strigărei 162 fl. v. a., licitanțī: Orban Ferentz din Dosu, Bloșiu Ioanŭ a Vas.. ne dândŭ nimenea mai multŭ ca Ferentz cu 181 fl. v. a., protocolulŭ s'a încheiatŭ și subscrisŭ.

4. *Saca, numită și Orathia,* cu 2 oferte, pretulŭ strigărei 99 fl. v. a., licitanțī: Dêrloman Ioanŭ din Cașva, Boariu Constantinŭ, totŭ de acolo, Bogdanŭ Gavrilŭ a Lupului din Sĕcădatŭ, Kacso Iános din Marcod (fostŭ arendatorŭ în anii trecuțī). Ilie Petrea din Idicelŭ, Popŭ Michailă din Cașva, Bogdanŭ Ionŭ judele din Chiheriu superiorŭ, Teodoranŭ Zaharia, Mate Ioanŭ din Chiheriu inferiorŭ, Incze Irimiă totŭ de acolo, Czabra Iános din Adrianŭ, Orban Ferentz din Dosu. Ne dândŭ nimenea mai multŭ decâtŭ Mate Ioanŭ din Chiheriulŭ inferiorŭ cu 295 fl. v. a., protocolulŭ după subscriere s'a încheiatŭ.

5. După amédĭ: *Fratilesa* fără nicĭ unŭ ofertŭ, în anii cei cincĭ espirațī a fostŭ a comunei nóstre Chiheriulŭ inferiorŭ cu poiana *Găinésa,* cu unŭ prețŭ de 37 fl v. a., precum și în anii mai dinainte, dóră și 20—30 anī, fără care comuna nóstră nu póte sĕ trăiescă; acum însĕ licitanțī au fostŭ: Orban Ferentz, Gliga Gavrilŭ, Incze Irimie, Harșianu Gavrilŭ, Popŭ George, toțī trei din Chiheriu de josŭ, Dêrlomanŭ Ioanŭ, Boariu Costantinŭ, Popŭ Michailă, toțī 3 din Cașva, Puiu Chirilă din Idicel, Czabra Ionŭ din Adrianu, Simonŭ Ianos din Iobagy-Telke Todoranŭ Zaharia; prețulŭ strigărei 37 fl. v. a. și urcându-se de către streinī, amŭ repășitŭ, nedândŭ nimenea mai multŭ ca Czabra Ianos cu 129 fl. v. a.

6. Pentru *poiona Găinésa,* pentrucă fără cea de susŭ nu se potŭ pasce, s'au mai amestecatŭ Poppŭ Michailă, Boariu Costantinŭ, Mihuțŭ Ioanŭ, și ne dândŭ nimenea mai multŭ ca Czabra Ianos cu 32 fl., protocolulŭ dupĕ subscriere s'a încheiatŭ — și așa din suma de 37 fl. v. a, cu carī amŭ ținutŭ poenile acestea douĕ, s'a urcatŭ prin streinì la suma mare de 161. fl. Apoi mai trăiesce!!

7. *Tătarca,* fără ofertŭ, licitanțī: Orban Ferentz, Bloșiu Ioanŭ din Orșiova, Boariu Constantinŭ, Dêrloman Ioanŭ, Popŭ Michailă, acestī trei din Cașva; ne dândŭ din acestia nimenea ca Bloșiu Ioanŭ lui Vasiliu din Orșova 162 fl. v. a. protocolulŭ după subscriere 's'a încheiatŭ.

8. *Copașiu,* fără ofertŭ; prețulŭ strigărei 164 fl. licitanții Bloșiu Ioanŭ l. Vas., Rakotza Stefanŭ, Harșianŭ Gavrilŭ, Incze Irimie, Simon Ianos, Grama Ioanŭ notarulŭ cercului Șierbenī, din acestia ne dândŭ verbalŭ nimenea ca Simon Ianoș cu 350 fl. v. a., protocolulŭ s'a subscrisŭ etc.

9. *Denișiulŭ* 3 oferte, prețulŭ strigărei 217 fl. v.a. licitanțī: notarulŭ Ioanŭ Grama, Harșianŭ Gavrilŭ, Gliga Gavrilŭ, Simon Ianos, Truța Ionŭ, §Soltanŭ Ioanŭ; ne dêndŭ nimenea mai multŭ ca notarulŭ Grama cu 370, ofertulŭ sĕu cu atâta a fostŭ invingĕtorŭ.

Zîmbroiulŭ, Săcădatulŭ, dér ne mai interesândune nu am luatŭ notițĕ și despre acestea.

Pre 7 Septemvre a rĕmasŭ sĕ se liciteze Cristigiu, ținutŭ de Bârsanī în anii trecuțī, carī erau fórte îngrijațī pentru urcarea peste mĕsură a muntilorŭ vênduțī din ḑiua aceea spunêndu-mī: că acum nu mai putemŭ nicī cum sĕ mai trăimŭ!

Dupĕ acesta: *Bunésa* și *Bĕtrânésa* în urmă, la carī n'am pututŭ lua parte, fiindcă eramŭ fórte ocupatŭ cu lucrurile economice.

Ne amŭ reîntorsŭ apucându-ne nóptea, eramŭ triștī de sórtea și viitorulŭ nostru, dintre toțī nu m'a pusŭ în uimire ca Truța Ianos din Beica rom. și consortele Danciu Constantinŭ din Nădașia rom., pentru că făcêndu-i atențī a nu se amesteca și a rĕpi din mâna sĕtenilorŭ mei, și a altora, dreptulŭ celŭ mai scumpŭ de pășunatŭ unde de ḑecī de anī șī-au ținutŭ vitele moșii părinții și noi, dupĕ dechiarațiunea nepotului Nechita, cu numele *Bloșiu Nechita a Vasilie* — că de patru ḑecī de anī de când ținemŭ noi muntele *Brădețelului* nimenea nu a avutŭ așa inimă sĕ ne strice până acum!! Mai încolo la observarea mea pentru amesteculŭ lorŭ orbescŭ „mi-au reflectatŭ că décă s'ar puté că Chiherenii sĕ nu pótă lua chiar nicī unŭ munte." Nu'șī aducŭ aminte, că ambi suntŭ din părințī miserī, carī au avutŭ sórtea cea mai amară; dér ei fiindŭ ridicațī prin sudórea și acuisițiulŭ altora n'ar mai vrea ca și alții sĕ trăiéscă!! Bine ḑice proverbulŭ românescŭ: pe cine nu-lŭ lașī sĕ móră, nu te lasă sĕ trăescī.

O comună fără venite, ca cum e și a mea, îșī têra viéța cu puținele vite ce le mai ținea peste véră în munții erariaiī, și acum pre viitorŭ ne mai putêndŭ intra nicī acolo de unii și alții, carī dispunŭ 'de capitale, vomŭ fi silițī a ne părăsi țéra în care au muritŭ mai ferícițī părinții și străbunii noștrii. Óre Alteța Sa principele nu ar puté, la rugămintea nóstră, ameliora posițiunea în care suntemŭ aruncațī?*)

Intre altele uitasemŭ sĕ amintescŭ, că licitațiunea s'a ținutŭ sub presidiulŭ d-lui Silvicultorŭ cl. I *Vagner,* care în totŭ modulŭ putinciosŭ, câtŭ numai s'a pututŭ aștepta, i-au făcutŭ atențī pentru urcarea prețului acelora, spunêndu-le și aceea, că *a trecutŭ ce-a fostŭ,* ca fiăcare cumpĕrătorŭ sĕ foloséscă și pască muntele cu poiana în întregŭ teritoriulŭ cumpĕratŭ, ci numai și numai în pădure atâtea orgii orī jugĕre până la Ciopașiu, mai înăuntru însĕ vorŭ fi aspru după lege pedepsițī, și altele, încâtŭ d-lŭ Vagner merită tótă lauda, purtându-se față și de noi cu cea mai frumósă tactică ca unŭ adevĕratŭ amploiatŭ.

Am voitŭ, onorabilă redacțiune, prin acestea șire a informa despre sórtea nóstră de sub munte pre on. publicŭ cetitorŭ, că nu cu multŭ, ba potŭ ḑice chiarŭ intru nimica nu e mai fericită, ba în unele póte mai greu de suferitŭ; dér se ḑice că celŭ ce rabdă până în fine se va mântui, eu ḑicŭ însĕ că până la ḑiua de pre urmă a înviărei nu póte sĕ ni se schimbe sórtea înspre mai bune, dupăce vedemŭ că din ḑi în ḑi totŭ mai greu putemŭ suferi lipsele, greutățile și inpositele. Numai Dumneḑeu ne-a mai binecuvêntatŭ în ăstŭ anŭ cu unŭ timpŭ fórte părtinitorŭ după ploile îndelungate din véră, așa că grâulŭ, ovĕsulŭ, cucuruzulŭ, fênulŭ, otava s'au pututŭ tóte destulŭ cóce și desvolta. Aḑī plouă fórte frumos, chiar așteptam acésta ca sĕ putemŭ sĕmêna pre a. viitor. Acum nu mai avemŭ pre câmp decâtŭ cucuruzulŭ, în sĕptĕmâna acésta ne vomŭ apuca și de culesulŭ aceluia. Mere și prune suntŭ multe și eftine, à 20, 25, 30,35 cr litra. Strugurī mai puținī, de altcum nu de pre la noi se cară buțile cu vinŭ, căcī alta e patria lui.

Ieremia Popŭ de Harșianŭ,
parochŭ românŭ gr. cat. alŭ Chiherului inferiorŭ.

*) Noi credemŭ că da, numai sĕ nu lăsațī lucrulŭ baltă.—R

Convocare.

Despărțĕmêntulŭ alŭ II-lea (comitatulŭ Făgărașului) alŭ »Associațiunei Transilvane« pentru literatura română și cultura poporului românŭ va țıné Dumineca în 17 Octomvre 1886 st. n. la 10 óre a. m. începêndŭ în comuna Sâmbăta superióră apusênă, ședința sa generală ordinară, la care avemŭ onóre a învita pe toțī p. t. onorațiorii românī din comitatŭ și împrejurime, și apelândŭ la viulŭ înteresŭ ce-lŭ pretinde dela fiă-care causa culturală a poporului nostru, dela care nimĕnui nu-i este iertatŭ a sĕ subtrage, și pe care credemŭ că fiă-care bine o înțelege, 'i rugămŭ pe toțī pentru o participare câtŭ mai numĕrósă.

Din ședința comitetului despărțĕmêntului alŭ II-lea alŭ »Associațiunei Transilvane« pentru literatura română și cultura poporului românŭ, ținută în Făgărașŭ la 30 Septemvre 1886 st. n.

Alesandru Micu directorŭ. *Ioanŭ Turcu* secretarŭ.

Ultime scirĭ.

Madridŭ, 2 Octomvre. Generalulŭ Vilacampa și locotenentulŭ Serrano, precum și 5 subofícerī insurgențī, au fostŭ condamnațī la mórte.

SCIRĪ TELEGRAFICE.

(Serv. part. a »Gaz. Trans.«)

SOFIA, 5 Octomvre. — *Hotărîrea generalului Kaulbars d'a călĕtori prin Bulgaria,* ca sĕ se convingă despre disposițiunea poporațiunei *a produsŭ o surprindere generală, dér mai cu sémă a surprinsŭ cercurile diplomatice.* Kaulbars a comunicatŭ acéstă hotărîre și meetingului poporului de alaltăerī, care i-a pregătitŭ o primire fórte rece. Guvernulŭ bulgarŭ insistă pe lângă terminulŭ alegerilorŭ și pedepsirea oficerilorŭ rebelī. Kaulbars, înainte de a pleca, va comunica încă odată guvernului bulgarŭ, că *Rusia consideră ca nule și nevalabile alegerile viitóre și tóte hotărîrile Sobraniei din Tîrnova.*

FIUME, 5 Octomvre. — Colera a încetatŭ totalŭ.

SEGHEDINŬ, 5 Octomvre. — S'a constatatŭ ivirea colerei. De erī au fostŭ 8 casurī de bólă și 4 decese.

DIVERSE.

Impĕratulŭ Vilhelm și țĕranca. — „Figaro« din Parisŭ istorisesce: In timpulŭ ultimelorŭ manevre din Alsația-Lotaringia, împĕratului îi fù presentată o femeeă bĕtrână. »De câțī anī ești? o întrebà împĕratulŭ. — „De 102 anī. Și câtŭ de bĕtrânŭ eștī d-ta?' — „Éu," rĕspunse monarchulŭ, „sunt de 90 de anī?" „Și încă totŭ soldatŭ?"

Invenția nouă de a păstra florile tăiate. — Pune in paharulŭ cu apă în care ai așeḑatŭ florile tăiate unŭ vârfŭ de brigeagŭ de Hypermanganat de potasă, și ele se vorŭ ține multŭ timpŭ fragede; căcī acéstă sare are calitatea de a nu lăsa sĕ se strice nicī apa nicī cotorulŭ florilorŭ, și apoi costă mai nimicŭ.

Editorŭ: **Iacobŭ Mureșianu.**
Redactorŭ responsabilŭ **Dr. Aurel Mureșianu**

După mai muĭte scrisorī urmate între mine și d. Candea și adesea întârḑiate din pricina postelorŭ ungare, carī au obiceiu sĕ le desfacă și sĕ le censureze, d-sa mī-a împlinitŭ rugarea și mī-a trimisŭ materialulŭ adunatŭ însoțitŭ de următórea scrisóre:

Câmpenī, 9/22 Septemvre 1886.

Multŭ iubite amice!

Abia numai acum îmī potŭ împlini promisiunea dată cu privire la adunarea cuvintelorŭ în carī *n* se strămută în *r*.

Dér nicī acestŭ lucru nu l'am împlinitŭ eu, ci vĕrulŭ meu Ghiță Candrea. Totŭ materialulŭ este adunatŭ în fața locului și ți-lŭ presentezŭ ca unŭ materialŭ brutŭ. Credŭ că vețī avé cine sĕ-lŭ prelucreze.

Ca sĕ cunoscī mai de aprópe pe vĕrulŭ meu, apoi dênsulŭ e gimnasistŭ-maturisantŭ (bacalaureatŭ) și absolventŭ alŭ facultății de teologiă. De presentŭ se ocupă cu *dăscălia,* abia póte trăi.

Veḑī bine salariulŭ lui e numai de 300 florinī pe anŭ (adecă cam 50 lei pe lună.)

E unŭ băiatŭ fórte modestŭ și diligentŭ, ar dori sĕ studieze literile, dér neavêndŭ mijlóce nu póte.

Alŭ tĕu iubitorŭ frate și amicŭ.
Gerasimŭ Candrea.

Cu mare bucuriă am primitŭ materialulŭ adunatŭ de destoiniculŭ învĕțătorŭ ruralŭ Ghiță Candrea, din care cu admirațiune am constatatŭ că d-sa nepregetândŭ a-șī consacra *causei române* timpulŭ și munca, *fără nicī o remunerațiune,* a compusŭ unŭ *vocabularŭ alfabeticŭ* din cuvintele în carī *n* se schimbă în *r* în graiulŭ muntenilorŭ.

Comparând acum cuvintele citate pe pagina 12 în »Textele Măhăcene« cu cuvintele analoge cuprinse în „Vocabularulŭ« d-lui Candrea, m'am convinsŭ că în aceleașī cuvinte e același rotacismŭ la Moțī ca și Istriano-Românī; de esemplu:

lună=istr. lură=moțī lură
bine=istr. bire=moțī bire
cine=istr. cire=moțī cire
ómenī=istr. omiri=moțī ómerī.

E evidentŭ dér că *lura* se pomenește și la Moțī și décă vomŭ mai adăoga că ei asemenea esprimă ca și Istrianii cuvintele: *pure* în locŭ de pune, *îrainte* în locŭ de înainte, și *mărâncă* în locŭ de mănâncă, atuncī „propositiunea întrégă din »Legenda lui Avramŭ» a lui popa Grigorie; *„ce-ți va pure îrainte mărâncă"* o putemŭ află și astăḑī în graiulŭ muntenilorŭ din Ardealŭ,

Măhaciulŭ, după cum se póte vedea și din *Charta geografică a statului majorŭ imperialŭ din Viena,* se află dela Aiudŭ în susŭ pe mâna stângă, în direcțiunea munțilorŭ apusenī, spre Bedeleu, Trăscău, Buru etc., astfelŭ că elŭ cu dreptŭ cuvêntŭ aparține regiunei acelorŭ munțī.

Prin urmare, séu că în vremea lui popa Grigorie locuitorii acelui satŭ vorbeau și ei ca și vecinii lorŭ muntenī; orī popa Grigorie fiindŭ póte de felulŭ lui Moțŭ a păstratŭ în tótă puterea cuvêntului rotacismulŭ din graiulŭ Moțilorŭ și a scrisŭ cum a vorbitŭ?

Munții apusenī suntŭ fórte întinșī și suntŭ locuițī aprópe numai de Românī.

Impărțirea administrativă a Transilvaniei însĕ a fostŭ în tóte timpurile astfelŭ făcută, încâtŭ *elementulŭ de altă limbă,* aflătorŭ în minoritate în acea țéră, sĕ pótă stăpâni elementulŭ românŭ, care se găsește intr'o majoritate precumpănitóre.

Cu chipulŭ acesta marea parte din locuitorii Măhaciului, Ormenișului, Dumbrăului, etc. până la 1850 séu 1851 erau grănicerī-călărașī, slujindŭ în regimentulŭ numitŭ: *Székler Hussaren* (Szekely huszár, călărașī-secui), ér ceilalțī locuitorī negrănicerī ai acelorŭ sate, carī se numiau: *provincialī,* aparțineau jurisdicțiunei civile din Scaunulŭ Arieșului cu reședința autorităților în Vințulŭ de susŭ.

De altminterī locuitorii acelorŭ sate și în specialŭ aceia din satulŭ învecinatŭ Highișŭ se mai numeau și *Uleerī,* căcī se ocupau cu facerea și vinderea uleului de inŭ, cânepă și simburī de bostanŭ.

(Va urma).

Cursulŭ la bursa de Viena

din 3 Octomvre st. n. 1886.

Rentă de aurŭ 4%	105 30	Bonurĭ croato-slavone	104.50
Rentă de hârtiă 5%	94.25	Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.50
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	—.—	Imprumutulŭ cu premiu ung.	120 70
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	100.35	Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	124.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	— —	Renta de hărtiă austriacă	83.85
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	— —	Renta de arg. austr.	84 75
Bonurĭ rurale ungare	104.60	Renta de aurŭ austr.	116 85
Bonurĭ cu cl. de sortare	1C4.60	Losurile din 1860	140 40
B nurĭ rurale Banat-Timişŭ	104.50	Acţiunile băncei austro-ungare	861 —
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.50	Act. băncei de creditŭ ung.	288.20
Bonurĭ rurale transilvane	104.50	Act. băncei de creditŭ austr.	276.—
		Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.94
		Napoleon-d'orĭ	9.93
		Mărcĭ 100 imp. germ.	61.52
		Londra 10 Livres sterlinge	125.50

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 21 Septemvre st. v. 1886.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%)	94—	95—
Renta rom. amort. (5%)	97—	97½
» convert. (6%)	88—	88½
Împr. oraş. Buc. (20 fr.)	32—	35—
Credit fonc. rural (7%)	104—	104½
» „ „ (5%)	87¼	87½
» » urban (7%)	100½	101—
» » „ (6%)	92—	93—
» » » (5%)	82½	83—
Banca naţională a României 500 Lei	——	——
Ac. de asig. Dacia-Rom.	——	——
« » » Naţională	——	——
Aurŭ contra bilete de bancă	15.50	15.60
Bancnote austriace contra aurŭ	2.02—	2.03

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 4 Octomvre st. n. 1886

Bancnote românescĭ	Cump.	8.49	Vênd.	8.51
Argint românesc	»	8.45	»	8.55
Napoleon-d'orĭ	»	9.88	»	9.92
Lire turcescĭ	»	11.20	»	11.25
Imperialĭ	»	10.20	»	10.26
Galbenĭ	»	5.90	»	5.94
Scrisurile fonc. »Albina»	»	100.50	»	101.50
Ruble Rusescĭ	»	120.—	»	122.—
Discontulŭ	»	7—10 % pe anŭ.		

DICŢIONARUL GERMANO-ROMÂN

de TEOCHAR ALEXI

à 1 fl. 50 cr. séu 3 lei 50 banĭ exempl. **ediţiunea autorisată**, se află până astădi de vêndare la următórele librării:

Braşovŭ: Tipografia Alexi, D. Nicolae I. Ciurcu, H. Zeidner, A. Altstädter.
Bucurescĭ: D. D. Sotschek &. Comp., E. Graeve & Comp., Ig. Haiman, R. Watzina. (A. Cerny.)
Budapesta: D. Gustav Grimm, strada Hatvan, D. Sig. Robicsek strada corónei.
Blaşiu: Librăria archidiecesană, Tipografia semin.
Câmpulungŭ (Bucov.): D. Gabriel Storfer.
Craiova: D. H. Zamitca.
Cernăuţi: D. Romuald Schally, D. H. Pardini librăria Universităţii.
Cluşiŭ: D. Iohann Stein.
Făgăraşiŭ: D. D. Brüder Thierfeld.
Iaşi: D. O. Hildebrandt, Fraţii Şaraga.
Lugoşiŭ: D. Adolf Auspitz.
Năsĕudŭ: Librăria Concordia.
Oravicza: D. I. E. Tieranu.
Orşova: D. C. Böhme.
Radautz: D. Iacob Niderhofer.
Sibiiŭ: D. W. Krafft, D. A. Schmidicke.
Timişóra: Librăria Polatsek.
Viena: D. D. Mayer & Comp. Singerstrasse 7. D. Wilhelm Frick librăria Curţii, D. D. Gerold &. Comp. D. Georg Szelinski librăria Universităţii.

A sĕ cere exemplare din a opta séu a noua miiă.

Braşovŭ, 9 (21) Iuliu 1886.

Tipografia ALEXI.

CANCELARIA NEGRUŢIU.

în Gherla — Sz. Ujvár — (Transilvania.)

DESCHIDE ABONAMENTE PE ANULŬ 1886 LA:

„Amiculŭ Familiei.“ Ḑiarŭ beletristicŭ şi enciclopedicŭ-literarŭ cu ilustraţiunĭ. Va eşi în 1-a şi a 15-a ḑi a lunei în numerĭ câte 2—3 cóle; şi va publica poesii, romanurĭ, novele, schiţe, piese teatrale, studii sociale, asticolĭ scientificĭ, amĕnunte de instrucţiune şi distracţiune ş. a. Preţulŭ de abonamentŭ pe anulŭ întregŭ e 4 fl. pentru România 10 francĭ plătibilĭ şi în bilete de. bancă şi în timbre postale.

„Preotulŭ Românŭ.“ Ḑiarŭ bisericescŭ, scolasticŭ şi literarŭ. Va eşi în broşurĭ lunare câte 2¾—3¼ cóle; şi va publica articulĭ din sfera tuturorŭ sciinţelorŭ teologice şi între acestea de predicĭ pe Dumineci, sĕrbătorĭ şi diverse ocasiunĭ, mai departe studii pedagogice-didactice şi scientifice-literare. Preţulŭ de abonamentŭ pe anulŭ întregŭ e 4 fl., pentru România 10 francĭ plătibilĭ şi în bilete de bancă şi în timbre postale

Abonanţii primesc unele premii de valóre şi-şi potŭ procura cu preţurĭ fórte reduse tóte opurile din ediţia nóstră.

Colectanţii primescŭ gratis alŭ patrulea exemplarŭ.

Totŭ acolo au apărutŭ şi sĕ află de vêndare:

Biblioteca „Săteanului Românŭ.“ Cartea I. II., III., IV. cuprindŭ materii fórte interesante şi amusante. Preţulŭ la tóte patru 1 fl.; câte una deosebitŭ 30 cr.

Biblioteca Familiei. Cartea I. Cuprinde materii fórte interesante şi amusante. Preţulŭ 30 cr.

Carmen Sylva. Prelegere publică tinută în salele gimnasiului din Fiume prin Vincenţiu Nicoară. prof. gimn. Cu portretulŭ M. S. Regina României. Preţ. 15 cr.

Colectă de Recepte din economiă, industriă, comerciu şi chemie, pentru economĭ, industriaşĭ şi comercianţĭ. Preţulŭ 50 cr.

Apologiă. Discusiunĭ filologice şi istorice maghiare privitóre la Românĭ, invederite şi rectificate de Dr. Gregoriu Silaşi. Partea I. Paulŭ Hunfalvy despre cronica lui Georgiu Gabr. Şincai. Preţulŭ 30 cr.

Renascerea limbei românescĭ în vorbire şi scriere, învederită şi apreţiată de Dr. Gregoriu Silaşi. Broşura I., II., III. Preţulŭ broşurii I., II. câte 40 cr.; broşura III. 30 cr. Tóte trei împreună costă 1 fl.

Spicuire din istoria pedagogiei la noi — la Românĭ. De V. G. Borgovanŭ. Preţulŭ 15 cr.

Poesii de Vasiliu Ranta-Buticescu. Unŭ volumŭ de 192 pagine, cuprinde 103 poesii bine alese şi arangiate. Preţulŭ redusŭ (dela 1 fl. 20 cr.) la 60 cr.

Trandafirĭ şi **viorele**, poesii poporale culese şi adnotate de Ioanŭ Popŭ Reteganulŭ. Unŭ volumŭ din 14 cóle. Preţulŭ 60. cr.

Ifigenia în Aulida. Tragediă în 5 acte, după Euripide, tradusă în versurĭ de Petru Dulfu. Preţulŭ 30 cr.

Ifigenia în Tauria. Tragediă în 5 acte, după Euripide, tradusă în versurĭ de Petru Dulfu. Preţulŭ 30 cr.

Branda sĕu nunta fatală. Schiţe din emigrarea lui Dragoş. Novelă istorică naţională. Preţulŭ 20 cr.

Elŭ trebue sĕ se însóre. Novelă de Maria Schwartz, traducere de N. F. Negruţiu. Preţulŭ 25 cr.

Puterea amorului. Nuvelă de Paulina C. Z. Rovinarŭ. Preţulŭ 20 cr.

Numerii 76 şi 77. Naraţiune istorică după Wachsmann, de Ioanŭ Tanco. Preţulŭ 30 cr.

Herman şi Dorotea, după W. de Goethe, traducţiune liberă de Constantin Morar. Preţulŭ 50 cr.

Economia pentru scólele poporale de T. Roşiu. Ed. II. Preţulŭ 30 cr.

Petulantulŭ. Comediă în 5 acte, după Aug. Kotzebue, tradusă de Ioanŭ St. Şuluţiu. Preţulŭ 30 cr.

Probitatea în copilăriă. Schiţă din sfera educaţiunii, după Ernest Legouvé, membru alŭ academiei francese. Preţulŭ 10 cr.

Nu mĕ uita. Colecţiune de versurĭ funebrale, urmate de iertăciunĭ, epitafii ş. a. Preţulŭ 50 cr.

Tesaurulŭ dela Petrósa sĕu **Cloşca cu puiĭ eĭ de aurŭ.** Studiu archiologicŭ, de Dionisiu O. Olinescu. Preţulŭ 20 cr.

Indreptarŭ teoreticŭ şi practicŭ pentru învăţămentulŭ intuitivŭ în folosulŭ elevilorŭ normalĭ (preparandialĭ), alŭ învĕţătorilorŭ şi alŭ altorŭ bărbaţĭ de scólă, de V. Gr. Borgovanŭ, profesorŭ preparandialŭ. Gherla. Imprimeria „Aurora.« 1885. Preţulŭ unui exemplarŭ cu porto francatŭ 1 fl. 80 cr. Acestŭ opŭ cu devisa: »Totŭ ce putemŭ arĕta, sĕ arĕtămŭ pruncilorŭ!» — este dedicatŭ educatorilorŭ şi învĕţătorilorŭ, plăpândei generaţiunĭ a plăpândei generaţiunĭ a poporului românŭ, a acelui poporŭ, ce s'a luptatŭ mai multŭ pentru limbă decâtŭ pentru vieţă. Ediţiunea acestui manualŭ în octavŭ mare cuprindêndŭ 341 pagine, tiparŭ garmondŭ e frumósă şi tare plăcută ochiului. In modesta nóstră literatură pedagogică, nu aflămŭ nicĭ unŭ opŭ, nicĭ unŭ manualŭ întocmitŭ după lipsele scólelorŭ nóstre în mĕsura, în care este acesta; şi trebue sĕ constatămŭ cu plăcere, că autorulŭ la redactarea acestui manualŭ a desvoltatŭ multŭ zelŭ împreunatŭ cu o rară diligenţă intenţiune sinceră însoţită de unŭ studiu seriosŭ şi îndelungatŭ prin ce s'a făcutŭ demnŭ de lauda şi sprijinirea publicului românŭ, mai alesŭ a celorŭ în prima linie interesaţĭ, cărora nu hesitămŭ nicĭ unŭ momentŭ a-lŭ recomanda cu tótă căldura.

Manualŭ de gramatica limbeĭ române pentru scólele poporale în trei cursurĭ, de Maximŭ Popŭ, profesorŭ la gimnasiulŭ din Năsĕudŭ. Preţulŭ 30 cr.

Manualŭ de stupăritŭ, de Ioanŭ Costinu. Cu 36 figurĭ explicative. Preţulŭ cu porto francatŭ 70 cr

Cele mai ieftine cărţĭ de rugăciunĭ:

Miculŭ Mărgăritarŭ sufletescŭ. Cărticică de rugăciunĭ şi cântărĭ bisericescĭ frumosŭ ilustrată, pentru pruncĭ scolarĭ de ambe sexele. Cu aprobarea jurisdicţiunii sup. bisericescĭ. Preţulŭ unui exemplarŭ broşuratŭ e 15 cr. legatŭ 22 cr. legatŭ în pânză 26 cr.; 50 de exemplare broşate 6 fl., legate 9 fl., legate în pânză 12 fl.; 100 exemplare broşurate 10 fl., legate 17 fl., legate în pânză 22 fl.

Cărticică de rugăciunĭ şi cântărĭ pentru pruncii scolarĭ de ambe sexele. Cu mai multe icóne frumóse. Preţulŭ unui exemplarŭ trimisŭ franco e 10 cr.; 50 exemplare 3 fl. 100 exemplare 5 fl. (Ediţiune pentru greco-catolicĭ şi altă ediţiune pentru greco-orientalĭ. Sĕ se noteze: care ediţiune sĕ cere.)

Visulŭ pré sântei vergure Maria, a Născĕtórei de Dumneḑeu, urmatŭ de mai multe rugăciunĭ frumóse. Cu mai multe icóne frumóse. Preţulŭ unui exemplarŭ trimisŭ franco e 10 cr.; £0 exemplare 3 fl.; 100 exemplare 5 fl. v. a.

Calendare pe anulŭ 1887. „Amiculŭ Poporului“ cu 50 cr. **„Noulŭ Calendarŭ de casă“** cu 30 cr. şi **„Calendarulŭ Calicului“** cu 36 cr. — adausŭ câte 5 cr. de portopostalŭ.

13—20

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.